

ETH DIARI

Numerò 89
Dissabte 24 d'abriu 1999

HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

CATALONHA GES ATH CARRÈR ENTÀ CELEBRAR ERA DIADA DE SANT JÒRDI

Tamb fòrça participacion populara se celebrèc ager en Catalonha era diada de Sant Jòrdi, patron deth Principat, tamb es tradicionaus actes de venda de ròses e libres. Es previsionas de librèrs e floristes se compliren: se veneren lèu cinc milions de ròses, en tot qu'es vendes de libres aumentèren un 3%, tamb ua facturacion de 3.000 milions de pessetes. Es autors -autores en aguest cas-mès venudi en Catalonha sigueren: Maria de la Pau Janer, tamb *Lola*, en lengua catalana, e Isabel Allende, tamb *Hija de la fortuna*, e en lengua castelhana.

50au ANIVERSARI DERA ALIANÇA ATLANTICA

ERA OTAN CONTUNHARÀ BOMBARDANT ENQUIA QUE MILOSEVIC ACCÈPTE ES SUES CONDICIONS

"Unitat e determinacion" entà hèr cambiar a Milosevic era sua opinion respècte eth conflicte

Non ei possible hèr cap de concession sus es demanes de Belgrad e asseguren qu'intensificaràn es sòns atacs e es pressions economics

Es caps d'Estat e de Govern des 19 païsi dera OTAN soslinhèren, ena tarde d'ager, ena dubertura dera amassada de tres dies que celèbren en Washington, era sua "unitat e determinacion" entà hèr cambiar de plaçament sus Kosòvo ath president Milosevic, en tot refusar era sua darrèra auferça, en considerà-la "insufisenta". En ua declaracion sus Kosòvo, es aliadi soslinhen que "non ei possible cap de concession" sus es cinc demanes internacionaus en Belgrad e endiquen qu'intensificaràn encara mès es sòns atacs aèris e es pressions economics.

Es dirigents dera OTAN s'amassèren entà "enviar un messatge d'unitat e de determinacion" tath president iogoslau e se compromet a "contunhar era sua campanha aèria tot eth temps que calgue", endiquèc eth president Clinton, en daurir un autentic conselh de guèrra. Es 19 païsi "son junhudi ena sua volentat entà arribar enquiara fin, era Aliança ac a d'arténher e ac harà", assegurèc eth secretari generau dera OTAN, Javier Solana. Ath delà, era Aliança non se pòt pas permèter pèrder era prumèra guèrra dera sua existència contra un Estat sobiran.

Prepausta insufisenta

A instàncies d'audi dirigents occidentaus, eth president

(Contunhe darrèr)

MORÍS ERA ESCRITORA MARIA ÀNGELS ANGLADA

Era escriptora e critica literària Maria Àngels Anglada moric ager as 69 ans d'edat ena vila de Figueres (Girona), a on demoraue.

Maria Àngels Anglada i d'Abadal neishèc en Vic en 1930 e se dedicuèc ara critica literària tamb especiau atencion entàs poetas catalans, italians e mites grècs.

Collaboradora de *Canigó*, *El Pont*, *Reduccions* e *9 País* de Figueres, a on exercic pendent ans er ensenhament, eth sòn trabalh coma critica se pòt trobar en libres com *Aproximació a la poesia de Salvador Emòries d'un pagès del segle XVIII* (1978).

Coma poetessa publicuèc *Díptic* en 1972 amassa tamb Núria Albó e *Kiparissia* en 1980. Coma racondadora guanhèc eth prèmi Josep Pla en 1978 tamb *Els closes* e editèc ua arremassada de racondes: *No em dic Laura*, e novèlles com *Viola d'Amore* e *El violí d'Auschwitz*.

EDITORIAU

COSTUM CATALAN O COSTUM ARANÉS?

Un aute Sant Jòrdi passat per aigua que pòt auer desludit tota era moiguda culturau que i podie auer ath torn de Sant Jòrdi ena Val.

Ei vertat que coma trabalh escolar s'a hèt activitats dedicades ara diada; tanben es gojats e gojates der Institut, per inciatua pròpria, an montat parades de libres, com ac an hèt es librerias e floristerias deth país.

En generau, maugrat tot, qu'a estat un dia gris e non sonque peth temps, senon per ua manca de vitalitat culturau que contraste tamb era fòrça qu'a en d'autes localitats. Cap d'acte literari, culturau o artistic non s'a programat entara diada.

Dilhèu era vivència e vitalitat dera diada ena Val la viuem totaument en privat, e er escambi de ròses e libres se hè silenciosament e seductorament enes cases, es burèus o es depenències foncionariás. Perque, maugrat que pògui, de libres se n'a venut ena Val, e de ròses encara mès!

Çò que s'a trobat a mancar qu'ei era **traduccion populara** dera diada. Era nòsta societat civiu ei anesiada. Es nòsti intellectuau an de besonh Prozac e Viagra, es uns entà acabar de gèsser deth horat profund de veir e viuer era vida coma vençudi e marginadi, e d'audi entà digerir qu'an devengut es intellectuau organics deth regim emperant. E es auti -perque i a ua tresau tribu- an de besonh antidepressius e dinamizadors corporaus entà acabar de trucà-se còps en piech en tot exculpar un *mea culpa* pes viatges que, per ua subvencion, un lòc de privilegi o quinsevolh petita prebenda, an tradit e sues pròpies idies o an boicotejat quauques iniciatiues culturaus entà acontentar quauque politic e cacic de torn. Era nòsta 'fauna' intellectuau non hè eth papèr que li tòque e es nòstes associacions culturaus tanpòc.

Sant Jòrdi que non ei un bon dia entara lengua? Sant Jòrdi non ei un bon dia entà qu'entitats com Lengua Viua programe causes?

Ei vedible que se pòt hèr eth comentari, maugrat que tamb precaucion perque, coma toti saben, eth sector privat ei liure d'actuar o non; e, ath delà, liure de hèc quan volgue. Mès es associacions dinamizadores de cultura dilhèu, en lòc de guardà-se eth melic, poderien profiter quinsevolh escadença entà hèr causes, entà hèr militància culturau e lingüística, junhuda as tempsi e era epòca que viuem. Senon, guardatz era contradiccion: es alumnes en estudi trabalhen era diada, diboishen ròses, escoten condes de dracs e quauqu'uns inclús ne hèn escenificacions; dempús arriben en casa e a trauèrs dera tele descurbissen qu'en d'audi endrets tanben i a agut ua moiguda importanta entara diada. En cambi era gent grana, es dinamizadors dera cultura, es programadors des politiques lingüísticas diden o actuen coma se didessen: "ara non tòque", e tot eth personau desmobilitat e descoratjat.

Non cau dider que, n'era Sindicatura ne cap ajuntament non a programat arren de popular entara diada.

Çò que poderie passar ei que **Sant Jòrdi, era diada deth Libre**, se veiguèsse com un costum catalan e pas aranés.

Per tant, non cau hèr arren.

D'un costat, s'aguest siguèsse er argument, serie logic çò que passe. Inclús, un viatge que Sant Jòrdi s'a internacionalizat e en fòrça lòcs a devengut ua diada deth **dia mondiau deth Libre** convocada pera Unesco, dilhèu tanben s'entenerie qu'era foranitat condicionèsse era sensibilitat aranesa e tot açò se veiguèsse com ua hèsta catapultada de dehòra e tamb grans trebuscs entà adaptà-la en nòste país.

Quinsevolh accion e dinamica entà assolidar era singularitat aranesa ei bona e calerà emparà-la. Çò que passe ei que fòrça viatges mès que non pas assolidar era identitat aranesa çò que se hè ei adaptar malament costums de d'audi, e en especiau costums espanhòls. E senon guardam'ac: eth famós dia des enamoradi quin ei, Sant Valentin o Sant Jòrdi?

Hè-mos creir que Sant Valentin ei aranés ei com hè-mos créder que non i a politics en Vielha que tradirien era sua familia, amics e colaboradors entà suberviuer en poder.

En definitiua, i a cèrta desorientacion e crisi deth modèu de país que bastim e, de resultes, sonque cau observar aguesta petita mòstra deth Sant Jòrdi d'enguan, **ua diada aranesa e universau tamb ua patologia d'anèmia culturau e lingüística**.

Auè, diada de Sant Jòrdi, tot e que non ère tradicion ena nòstra terrèta, mès com qu'ei positiu, tanben mos i auem apuntat, cromparam ròses e libres qu'ei ua polida dualitat: amor e cultura. Crompatz ròses, crompatz libres; mès auè es espies des ròses me punchen hòrtaments perque a pòga distància auem aqueth maudit conflicte de Kosòvo a on non i a ròses, sonque espies. Non me cap en cap que laguens d'ua Euròpa de flors e de benèster que, en generau viu ena abundància e enronglada de cultura, milèrs de persones de totes es edats agen d'escapar

sense saber entà a on van, deishant çò qu'auien perque un bandit les acace. Ei eth Hitler que tant auem detestat, e me semble impossible qu'as pòrtes deth 2000 era istòria se repetisque. Me ven ara memòria que jo, quan èra mainada, veiguia es judius procedenti de Polònia introduits en França que tamb totes es dificultats imaginables passauen es montanhes e arribauen aciu perque auien auut es mieis entà pagar ara gent que les acompanhau, que dit de passada non actuèren pas toti onèstaments. Rebrembi que pendent quauqui dies eth larèr de casa n'ère

ben enronglat. Condauen (bèth un parlaue francés) que pendent eth trajecte auien de tirar pebe (qu'en aquera epòca ère fòrça car) entà despistar es cans que portau era policia que les perseguie. Auien sauvat era vida e èren erosi maugrat que non sabien çò que les demoraue, que non ère pas bric planèr. Era mia mair tostemp rebrembèc, e jo tanben, qu'un dia, mentre les aufrie çò que i auie entà minjar, ua hemna li didie ath sòn òme: "O, que la vie est belle"; en aqueth moment èren liures e, ath cant deth huec, se sentien acuelhuts.

Eth drama torne a èster servit; era gent torne a hùger; aumens nosati sapigam aufrir era nòstra ròsa d'amor entà toti es que patissen. Que s'acaben es bombes, que non se'n fabriquen mès. Que s'acaben d'un còp toti aqueri que vòlen dominar es auti perque non les agraden, perque non agen eth madeish color ena pèth o ua auta religion. Aufrim-les era nòstra ròsa, aufrim-les tot çò que pogam e auram celebrat coma cau era diada de Sant Jòrdi.

Pepita Caubet

ERA OTAN CONTUNHARÀ BOMBARDANT ENQUIA QUE MILOSEVIC ACCÈPTE ES SUES CONDICIONS

(CONTUNHACION)

francés Jacques Chirac considerèc qu'era prepausta d'acceptar ua mission dera ONU en Kosòvo hèta per Milosevic ar exprumèr ministre rus, Victor Chernomirdin ei "insufisenta", apuntant que "non se correspon as exigéncias dera comunitat internacionau". Agustes exigéncias, cinc en totau, son: era fin dera violéncia, era tornada des refugiadi, eth desplegament d'ua fòrça de patz internacionau, era participacion en ua solucion politica e era retirada des tropes sèrbies de Kosòvo. Pendent era prumèra jornada d'assada, es aliadi toquèren, sense prèner ua decision ath respècte, era idia der enviament de tropes terrèstres entà Kosòvo entà "impausar era patz" e era catastòfica situacion umanitària que se viu en Kosòvo e dehòra d'aquiu. Estats Units, eth Reine Unit e França, que considèren massa lèu lançà-se a un invasion

terrèstra, parlen cada còp mès d'aquerò. "Arren non a cambiat" ena estratègia dera OTAN entad aguest respècte, endiquèc pera sua part eth cancelièr aleman, Gerhard Schröder. Ei de besonh arturar es assassinadi e es brutalitats", apuntèc eth prumèr ministre britanic, Tony Blair, mentre qu'es militars dera OTAN asseguren qu'era organizacion comence "a guanhar".

Embargament petrolifèr

Era Aliança aportèc tanben eth sòn suport ara decision des Quinze membres dera Union Europèa de proibir era venda de petròli a Belgrad e estudièc era possibilitat d'impausar un bloquèg "maritim" entà hèr respectar er embargament. Era amassada dera OTAN, que se celèbre jos ua grana susvelhança policiu en centre de Washington, amasse

per prumèr còp es caps d'Estat e de Govern des 19 païsi com Polònia, Republica Checa e Ongria, que s'ahigiren ara organizacion eth passat 12 de març. Era amassada contunharà auè tamb era adopcion d'un nau concèpte estrategic entara organizacion, que definirà eth sòn papèr entath sègle XXI. Eth pròplèu dimenge ei prevista ua amassada especiau tamb es sèt vesins de Iogoslàvia, coma son Croàcia, Bòsnia, Macedònia, Albània, Eslovènia, Romania e Bulgària que s'an vist aflaquidi peth conflicte.

ERA GENERALITAT BASTIRÀ EN ALBÀNIA UN CAMPAMENT ENTÀ 250 REFUGIADI

Era Generalitat bastirà en Albània un campament entà acuelher 250 refugiadi de Kosòvo, segontes anoncièc ager eth conselhèr de Benestar Social, Antoni Comas, ara sua tornada d'ua visita de tres dies en Albània entà veir de prumèra man era situacion des refugiadi dera guèrra de Iogoslàvia

Comas, qu'arribèc delànet tà Barcelona, endiquèc en ròda de premsa que, dempús d'entrevistà-se tamb tres ministres albanesi e eth baile de Tirana, decidic "ajornar" era aufèrta entà acuelher en Catalonha 2.000 refugiadi e que, a cambi, eth Govern catalan bastirà abantes d'un mes un campament en Albània.

Eth conselhèr racondèc qu'auie tornat "tamb eth còr afectat" peth drama qu'a pogut contemplar pr'amor que, maugrat eth hèt qu'imaginaue que vederie imatges dantesques, "era situacion ei plan caotica e dificila d'assomir deth punt d'enguarda uman".

En sòn viatge tà Albània, Comas a pogut comprovar, segontes expliquèc ager, que s'a hèt "un bon usatge" dera ajuda umanitària enviada de Catalonha a traùers dera campanha "Catalonha per Kosòvo", que ja a arremassat 776 tones de materiau. Per açò, encoratgèc es catalans a contunhar collaborant tamb era campanha, sustot tamb aportacions economicas. Eth conselhèr afirmèc qu'Albània ei un país que viu ena misèria -"sense agricultura, sense fabriques e sense carretèras", didec e que non pòt hèr tèsta ara lau de refugiadi kosovars que, segontes eth Govern albanés, son ja mès de 350.000, des quaus eth 90% son ancians, hemes e mainadèra.

Totun açò, endiquèc qu'es tres ministres tamb es quaus s'amassèc (Informacion, Cultura e Seguretat) e er alcalde de Tirana coïncidiren en considerar que non ei de besonh trasladar aguesti refugiadi tà d'auit païsi, senon qu'apòsten entà mielhorar es sues condicions ena zòna. Per açò, argumentèc Comas, s'a acordat "ajornar" era aufèrta de 2.000 places entà refugiadi en Catalonha a cambi de bastir aguest campament tamb 250 places.

ERA TELEVISION SÈRBIA TORNE A EMÉTER DEMPÚS DER ESBAUSSADOR ATAC

Era television sèrbia tornèc ar aire diuendres, sies ores dempús qu'un esbaussador atac contra es sòns estudis, tamb eth quau era OTAN menaçau ja hège dies, provoquèsse un nombre indeterminat de mòrts e herits.

Er atac se produsic ores dempús qu'un enviat rus didesse qu'eth president iogoslau Slobodan Milosevic auie acceptat era idia d'ua "preséncia internacionau" en Kosòvo, controlada pes Nations Unides mès desarmada e non tanhenta ara OTAN.

Fonctionaris sèrbis dideren a CNN qu'aumens nau persones auien morit coma conseqüéncia der atac, e ath torn de 15 patiren herides.

Eth corresponsau dera CNN, Brent Sadler, informèc auer vist quan es dus còssi èren treigudi des tercums en tot qu'es tra-

balhadors de rescat emplegauen motoniveladores entà arribar a d'auit còssi entrampadi entre es tercums der edifici. Sadler didec qu'er atac, que destrusic çò que segontes era OTAN ère eth centre neuralgic dera propaganda sèrbia, deishèc coma saldo "ua escena de totau devastacion".

Era emissora siguec dehòra der aire pendent sies ores. Recomencèc es sues transmissions des d'un lòc non determinat pòc dempús des ueit deth maitin ora locau, e difonec imatges e notícies sus era destrucccion dera sus pròpria planta.

Ràdio Television Sèrbia, era principau hònt de notícies e esvagament entara majoritat des iogoslaus, transmetie ua entrevista enregistrada deth president Slobodan Milosevic tamb un periodista nòrd-american quan er atac copèc era transmission.

ASSOCIACIONS DE PERIODISTES E TELERADIODIFUSORS CON DAMNEN ER ATAC

premsa jamès non guanhe guèrres ne bastis democràcia, sonque afortis era ignorància, era censura e era pòur", didec Aidan White, secretari generau dera FIP. Es bombes tirades pera OTAN abantes dera maitiada de diuendres esbaussèren era bastissa de quate pisi dera television sèrbia en centre de Belgrad.

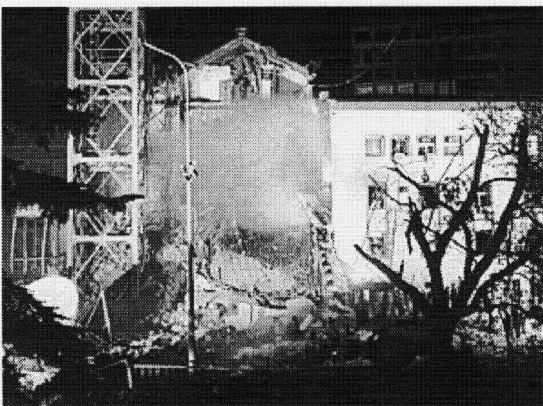
Era FIP didec qu'era accion dera OTAN ère ua "promesa trincada" perque era OTAN auie dit ara entitat que non auie coma politica "atacar emissores de ràdio e television coma taus". Era declaracion avertic qu'eth bombardament "poderie amiar a represàlies contra periodistes e personau de premsa independenti qu'an lutat contra era distorsion periodistica e eth contròtle dera informacion per part deth regim de Milosevic".

Eth bombardèg dera OTAN auie comprometet era luta mondiau entara libertat de premsa, didec White. "Es

governos qu'ataquen era premsa -ja sigue enes Balcans, en Africa centrau o en Àsia centrau- se senteràn ara justificadi entà convertir es periodistes e toti es que trabalhen tamb eri en blancs legitims".

En París, era entitat Reportèrs sense Frontèras descriuec er atac com "un perillhós precedent".

En Naua Yòrk, era Comission entara Proteccion des Periodistes, ua entitat sense finalitats lucratiues, didec qu'era OTAN auie d'esclarir era sua politica d'atacar installacions de teleradiodifusion. "Non acceptam açò com ua estratègia militar legitima", didec era directora editoriau dera CPP, Alice Chasan, en refusar er argument dera OTAN qu'era emissora sèrbia ère un esurment de propaganda. "Aquesta definicion ei massa eslinguenta. Quinsevolh poderie decidir convertir en blanc a qui se li acudiguèsse definir coma miei de propaganda", didec Chasan.

Associacions internacionaus de periodistes condemnèren eth bombardèg pera OTAN d'un edifici dera television estatau sèrbia, un atac que segontes fonctionaris iogoslaus provoquèc era mòrt de 10 persones e herides a d'auit 18.

Era Federacion Internacionau de Periodistes (FIP), qu'amasse sindicats e societats de periodistes de per tot, descriuec eth bombardèg com "ua promesa trincada que menace es vides de toti es periodistes e personau de premsa". "Aucir periodistes e personau de

E-mail: vivenciaaranesa@civ.es
 Editor e director: Joan-Ramon Colomines-Companys
 e-mail: jrcc@apdo.com
 Informatica e dissenh: Marc Colomines i Nadal
 Equip de correctors: Pilar Barés e Xavier Gutierrez
 Equip comercial: Ramon Agulló i Teixidor

Edite ETH DIARI
 Família Colomines
 Centre d'estudis VIVENCIA ARANESA
 Aula Europa des Prineus (Val d'Aran)
 Carrer Doctor Miquel Vidal
 locau num. 5
 (Darrèr edifici) Ath cant der Espitau
 25530 Vielha-Val d'Aran
 Telefon: 973641772
 Fax: 973640871